

W związku z wieloma pytaniami dotyczącymi ochrony zabytków oraz problemami z ich utrzymaniem, pragnę w poniższym skrócie przybliżyć formę i zakres ochrony, a także możliwości skorzystania z pomocy finansowej przy remontach zabytków.

Rozporządzenie Ministra Kultury w sprawie udzielania dotacji znajduje się na końcu tekstu.

I.

Prawa i obowiązki właściciela, użytkownika obiektu wpisanego do rejestru zabytków

Zespół urbanistyczny Zielonej Góry **wpisany jest do rej. zabytków pod nr 75 decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 7.11.1957r.** Granica wpisu przebiega po zewnętrznych obwodach ulic: Wandy, Zamkowej, Przy Gazowni, Kupieckiej, Drzewnej, gen. J. Sowińskiego, gen. W. Sikorskiego, Przemysłowej, Fabrycznej.

Na terenie miasta znajduje się ponad 300 obiektów wpisanych do rej. zabytków.

Obowiązującym aktem prawnym, regulującym sprawy związane z zabytkami jest przede wszystkim **ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U.03.162.1568) oraz **Rozporządzenie w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych** (Dz. U. nr 150, poz. 1579). Odniesienie do ustawy o ochronie zabytków posiada także Ustawa Prawo Budowlane oraz Ustawa o Planowaniu i Zagospodarowaniu Przestrzennym.

Zgodnie z w.w ustawą obowiązek zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie spoczywa na jego właścicielu lub posiadaczu.

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Niezależnie od w/w obowiązków użytkownik zabytku jest zobowiązany zawiadomić służby konserwatorskie o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
- 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;

- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków, **prowadzenie prac:**

- konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku,
- wykonywanie robót budowlanych w jego otoczeniu,
- zmiana przeznaczenia zabytku lub sposobu korzystania z tego zabytku,
- umieszczanie na zabytku urządzeń technicznych, tablic, reklam i napisów,
- prowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych i archeologicznych zabytku,
- trwałe przeniesienie zabytku ruchomego (np. wyposażenia), z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje,
- dokonywanie podziału zabytku nieruchomego,
- zmiana przeznaczenia zabytku lub sposobu korzystania z tego zabytku,
- podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku,

wymaga przed rozpoczęciem tych prac uzyskania pozwolenia konserwatorskiego.

Przed rozpoczęciem planowanych prac użytkownik obiektu zabytkowego może wystąpić do służb konserwatorskich o wydanie w formie pisemnej **wytocznych konserwatorskich**, pomocnych w przygotowaniu dokumentacji projektowej czy sformułowaniu zakresu planowanych prac. Wytoczne konserwatorskie mają na celu określenie sposobu korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także określenie zakresu dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

Pozwolenie konserwatorskie jest wydawane na wniosek osoby fizycznej bądź jednostki organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z zabytku udokumentowany odpowiednim aktem notarialnym, wypisem z rejestru gruntów bądź odpisem z Ksiąg Wieczystych.

Wniosek o wydanie pozwolenia powinien zawierać: program / projekt / opis planowanych prac, wskazanie przewidywanego terminu rozpoczęcia i zakończenia prac, nazwisko i adres wykonawcy prac albo osoby kierującej tymi pracami (uprawnienia osób mogących kierować pracami budowlanymi oraz prowadzić prace konserwatorskie przy zabytku określa Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 czerwca 2004 roku).

Konserwator zabytków może uzależnić wydanie pozwolenia na prowadzenie prac od przeprowadzenia, na koszt wnioskodawcy, niezbędnych badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych. Egzemplarz dokumentacji badań jest przekazywany nieodpłatnie konserwatorowi zabytków.

Pozwolenie konserwatorskie, wydawane jest w formie decyzji administracyjnej określającej zakres prac, sposób ich prowadzenia, termin i wykonawcę bądź osobę kierującą robotami budowlanymi. Pozwolenie może być związane z obowiązkiem:

- niezwłocznego zawiadomienia służb konserwatorskich o wszelkich zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia wskazanych w pozwoleniu prac,

- powiadomienia służb konserwatorskich na 7 dni przed przewidywanym terminem rozpoczęcia i zakończenia prac z wskazaniem wykonawcy prac i kierownika budowy,
- prowadzenia dokumentacji z przebiegu prac konserwatorskich czy opracowania sposobu postępowania z zabytkiem po zakończeniu wskazanych w pozwoleniu prac,
- określenia warunków, które zapobiegą uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku.
- dokonania odbioru częściowego i końcowego prac z udziałem służb konserwatorskich.

Ponadto, pozwolenie konserwatorskie może zostać cofnięte lub zmienione w razie stwierdzenia niezgodności z przedstawionym zakresem prac lub w razie ujawnienia okoliczności niekorzystnych dla zabytku.

!!! Należy jednak pamiętać, że pozwolenie konserwatorskie nie zwalnia od obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę albo zgłoszenia, w przypadkach określonych przepisami Prawa budowlanego.

W przypadku gdy **bez wymaganego pozwolenia konserwatora zabytków lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu** wykonano przy zabytku wpisanym do rejestru prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne lub podjęto inne działania, naruszające wygląd bądź substancję obiektu, konserwator zabytków wydaje decyzję:

- wstrzymującą wykonywane bez jego pozwolenia lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu,
- nakazującą przywrócenie zabytku do poprzedniego stanu lub uporządkowanie terenu, określając termin wykonania tych czynności, albo
- zobowiązującą do doprowadzenia zabytku do jak najlepszego stanu we wskazany sposób i w określonym terminie.

Ponadto konserwator zabytków lub działający z jego upoważnienia pracownicy mogą prowadzić kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Na podstawie ustaleń wynikających z przeprowadzonej kontroli mogą być wydane zalecenia pokontrolne.

Zabytki podlegają ochronie i opiece bez względu na stan zachowania.

UWAGA!

Na terenie Zielonej Góry sprawy dotyczące ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz pozostałych obiektów historycznych, układu urbanistycznego oraz zieleni **prowadzi Miejski Konserwator Zabytków ul. Stary Rynek 1, 65-067 Zielona Góra, tel. 068 4564070.**

W przypadku, gdy inwestorem planowanych przy obiekcie wpisanym do rejestru zabytków prac, jest bezpośrednio Urząd Miejski oraz gdy inwestycja dotyczy zabytków ruchomych, spraw związanych z prowadzeniem rejestru zabytków oraz obiektów sakralnych i archeologii, procedurę wydawania pozwoleń **prowadzi Lubuski Wojewódzki Konserwator Zabytków, ul. Kopernika 1, 65-063 Zielona Góra, tel. 068 3247390.**

II. Dofinansowania prac przy zabytkach

W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkownika wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku.

Pomimo tego, iż finansowanie spoczywa przede wszystkim na właścicielu, osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie, **może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku.**

Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

- 1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków finansowych z części budżetu państwa "Kultura i Ochrona Dziedzictwa Narodowego";
- 2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków dotacja może być udzielona na dofinansowanie:

- 1) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia tego wniosku;
- 2) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, które zostały przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji.

Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować nakłady konieczne na:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych;
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;

- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności;
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- 15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- 16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15;
- 17) zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Więcej informacji na temat dofinansowania można uzyskać na stronie internetowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego [http:// www.mkidn.gov.pl/](http://www.mkidn.gov.pl/)

Zapraszam do zapoznania się z zamieszczonym poniżej tekstem Rozporządzenia Ministra Kultury w sprawie dotacji.

**Izabela Ciesielska
Miejski Konserwator Zabytków**